

İHRACAT BEDELİNİN YURDA GETİRİLMESİNDE TÜRK KAMBIYO MEVZUATINDA Kİ DEĞİŞİKLİKLERİN DIŞ TİCARET İŞLETMELERİNE ETKİLERİ

EFFECTS OF THE MODIFICATIONS IN THE TURKISH EXCHANGE LEGISLATION ON FOREIGN TRADE TRANSACTIONS IN BRINGING THE EXPORT VALUE TO TURKEY

Muharrem SAMUR

Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

 muharrem.samur@marmara.edu.tr

ÖZ

2018 yılında gerçekleşen döviz kuru yükselişinin etkilerini azaltmak ve Türk lirasının değerini korumak ve yükseltmek için alınan en önemli tedbirlerden biri de ihracat bedelinin yurda getirme süresidir.

Türk Kambiyo Mevzuatında yapılan değişiklik ile ihracat satış bedelinin % 80' inin 180 günde Türkiye ye getirilmesi ve Türk Lirasına çevrilmesi zorunlu hale getirilmiştir.

Yurda döviz getirme zorunluluğu, ödeme yöntemlerini ve bankadaki döviz bozdurma sürecini olumsuz etkileyecektir. Bu çalışmada söz konusu olan değişikliğin dış ticaret işletmelerine etkisi incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kambiyo Mevzuatı, İhracat, Döviz, Dış Ticaret, Muhasebe.

ABSTRACT

One of the most important measures taken to reduce the effects of the exchange rate rise in 2018 and to protect and increase the value of the Turkish Lira is time it takes to bring the export value to the country.

With amendment made in the Turkish foreign exchange legislation, it become mandatory to bring % 80 of export sales price to Turkey in 180 days and convert it into Turkish Lira.

The obligation to bring foreign currency into the country will negatively effect the payment methods and the currency exchange process at the bank.

In this study, the effects of amendment on foreign trade firms was analyzed.

Keywords: Foreign Exchange Legislation, Export, Foreign Exchange, Foreign Trade, Accounting.

Makale Geliş Tarihi / Receiving Date 4.12.2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date 27.12.2022

Araştırma Makale/Research Paper

1. GİRİŞ

Türkiye’de 2018 yılı yaz aylarında ekonomik konjonktürün ve dış etkenlerin etkisiyle yaşanan döviz dalgalanmalarının etkisini azaltmak için Eylül 2018’da ihracat dövizlerinin yurtiçine belli bir sürede getirmeyi zorunlu hale getiren 2018-32/48 sayılı Tebliğ yayınlanmıştır. Daha önce ihracatçıların serbest kullanımına bırakılan ihracat dövizlerinin fiili ihracattan sonra en geç 180 gün içinde %80’nin yurtiçine getirilmesi bu tebliğ ile zorunlu hale getirilmişti. Bu süre kısıtlaması ve döviz getirme mecburiyeti ihracatta firmaların rekabet gücünü olumsuz etkileyecek ve muhasebe / finansman açısından yeni kayıtlar ve takip zorunluluğu getirmiştir.

32 sayılı kararda yapılan bu değişiklik Türkiye’yi kambiyo mevzuatı açısından bir anlamda tam on yıl öncesine götürmüştür. 2008 yılında alınan kararlarla ihracatçıya ihraç bedeli döviz dilediği gibi kullanma olanağı tanınmışken, aradan on yıl geçtikten sonra böyle bir kısıtlamaya gidilmiştir (Aktaş, 2018, 1).

2. İHRACAT DÖVİZLERİNİN YURTIÇİNE GETİRİLMESİNDEKİ SON DEĞİŞİKLİĞİN ÖNEMLİ MADDELERİ

İhraç edilen malların bedelinin ihracatçıları tarafından yurda getirilerek bankalara, Türk parası olması halinde tevsiki, döviz ise satılması zorunluluğu kaldırılarak, 8 Şubat 2008 tarihinden itibaren ihracat bedellerinin tasarrufu serbest bırakılmıştır (Apak, 2018, 1).

8 Şubat 2008 tarihine kadar 100.000 ABD doları veya eşitini aşan İhracat Dövizlerinin yurtiçine getirilmesi zorunlu iken yapılan değişiklik ile (8 Şubat 2008 tarihli RG) döviz getirme mecburiyeti kaldırılmıştı. 4 Eylül 2018 Tarihinde Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu Hakkındaki 32 Sayılı Karara ilişkin Tebliğ’de yapılan değişiklik (04/09/2018 tarih ve 30525 tarihli RG) ile bu tarihe kadar İhracat bedellerinin yurtiçine getirilmesi zorunlu değilken bu değişiklik ile aşağıdaki yenilikler gelmiştir (TCMB, 2019, 5-6);

-İhracat bedelleri fiili ihracat tarihinden itibaren 180 gün içinde yurtiçine getirilmesi ve bir bankada İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB) alınması gerekir. Bankalar 180 gün içinde getirilen ihracat bedellerinin %40’nı TCMB’ne satmak zorundadırlar. Bu durumda ihracatçı firma 180 gün bitmeden ihracat bedelini getirip kullanmak isterse %40’nı bozdurarak ancak kullanabilir. 180 gün hesaplanırken ihracatın yapıldığı günden sonraki ilk günden süre başlarken, son gün tatile denk geliyorsa ilk iş günü süre dolmaktadır. İhracat bedellerinin Yurtiçine getirilme süresi en fazla 180 gündür. Bu süre içinde İhracat bedelinin %40’nın süre sonuna kadar bankada bozdurulması mümkündür. İhracat bedeli fiili ihracattan hemen sonra gelmişse 180.güne kadar bekletilerek avantajlı kurlardan faydalanılabilir.

Şekil 1: İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB)

İhracat Bedeli Kabul Belgesi	
Seri No:	
Tarih:	
Banka Adı-Şubesi:	
İhracat Bedelini Yurda Getiren Kişinin/Firmanın	
Unvanı/Adı Soyadı:	
T.C. Kimlik Numarası/ Vergi Kimlik Numarası:	
Gümrük Beyannamesinin	
Numarası:	
Tarihi:	
İhracatçı Unvanı:	
28 inci Hanesinde Kayıtlı Banka:	
22 nci Hanesinde Kayıtlı Tutar- Para Birimi:	
46 ncı Hanesinde Kayıtlı Tutar:	
Fiili İhraç Tarihi:	
Bedel Getirme Süresi Sonu:	
Yurda Getirilen Bedelin	
Yurda Getiriliş Şekli (Banka Transferi /Efektif):	
Tutarı-Para Birimi:	
Hesaba Geçiş Tarihi:	
Geldiği Ülke:	
Varsa SWIFT Referans Numarası/ Nakit Beyan Formu Sayısı:	
Banka Referans Numarası:	
Varsa Mahsup Edilen Tutar:	
Mahsup Tarihi:	
Mahsup Sebebi:	

-İhracat işlemlerine ait sözleşmelerde bedellerin tahsili için fiili ihraç tarihinden itibaren 180 günden fazla vade öngörülmesi durumunda, bedellerin yurda getirilme süresi vade bitiminden itibaren 90 günü geçemez. Öngörülen vadenin tespiti için ihracatçının yazılı beyanı ile birlikte vade içeren sözleşmenin ya da vadeyi tevsik niteliğini haiz proforma fatura veya poliçenin aracı bankaya ibrazı zorunludur.

-İhracat bedelleri TL veya diğer döviz cinslerinden biri ile yurtiçine nakit veya banka kanalı ile getirilebilir. Nakit getirilmesi durumunda gümrükte Nakit Beyan Formu (NBF) ile beyan edilmesi şarttır. İhracat bedeli peşin gelmişse 24 ay içinde ihracatın gerçekleştirilmesi gerekir.

-İhracat bedellerinin tahsili, satış sözleşmesinde belirlenen kurallar ve uluslararası ticari uygulamalar çerçevesinde firmaların yazılı beyanına istinaden Akreditifli Ödeme, Vesaik Mukabili Ödeme, Mal Mukabili Ödeme, Kabul Kredili Akreditifli Ödeme, Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme, Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme ve Peşin Ödeme şekillerine göre gerçekleştirilir.

- Yurtdışına müteahhitlik firmaları tarafından yapılan ihracatlarda ise döviz getirme süresi 365 gün olup 365 günün sonuna kadar bedelinin İhracat Bedeli Kabul Belgesine bağlatılarak %40'nın DAB (Döviz Alım Belgesi)'a bozdurulması gerekir. Konsinye satışta ise satıştan sonra, fuar ve sergilerde satılan malları için fuar bitiminden itibaren 180 gün içinde bedelin yurtiçine getirilmesi zorunludur.

-CFR ve CIF teslim şekline göre gerçekleştirilen ihracatta, navlun ve sigorta bedeli ile kiracının satın alma hakkı bulunmayan finansal ve ticari kiralama sözleşmesi çerçevesinde elde edilen kira bedelleri hizmet bedeli döviz olarak kabul edilir.

-Getirilen İhracat dövizleri 180 gün içinde bozdurulmadan ithalat işlemi için kullanılabilir. Bu işlem için bankanın herhangi bir kur farkı talep etmesi söz konusu değildir. Bu yeni düzenleme transit ticareti kapsamamaktadır. Dövizlerin Yurtiçine getirilmesi zorunluluğu sadece mal ihracatı için söz konusu olup hizmet ihracatında bu mevzuatın uygulanması zorunlu değildir (Demirel, 2019, 4).

-İhracat alacağının Türkiye'deki bankalara iskonto ettirilmesi halinde; gayri kabili rücu iskonto işleminde İBKB iskonto tarihinde, kabili rücu iskonto işleminde İBKB bankanın muhabetleri nezdindeki hesaplarının alacaklandırıldığı tarihte iskonto edilen bedelin tamamı üzerinden düzenlenir.

İhracat alacağının yurt dışındaki bankalara iskonto ettirilmesi halinde İBKB, en erken senet bedelinin Türkiye'deki bankanın muhabetleri nezdindeki hesaplarına alacak kaydedildiği tarihte, gelen bedel kadar düzenlenir. İBKB üzerine iskonto tutarına ilişkin not konulur.

-İhracat bedelinin kredi kartıyla tahsil edildiği işlemlerde, kredi kartının yurt dışından verilmiş olduğunun tespiti şarttır. Bu işlemlerde, fiş (slip) bedelinin ihracatçıya ödendiği tarih itibarıyla talebe göre her bir fiş için ayrı ayrı ya da fiş bedellerinin tamamı için tek bir İBKB düzenlenebilir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yapılan ihracata ilişkin bedellerin, ithalatçıya ait ve Türkiye'deki bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki şubelerinden alınan kredi kartları ile tahsil edilmesi mümkündür. Fiş bedellerinin tamamı üzerinden tek bir İBKB düzenlendiği işlemlerde, peşin bedel hesabı diğer firmalara gerçekleştirilen ihracatla kapatılabilir.

-Dövizin yurt dışından geldiğinin tespiti kaydıyla dışarıda yerleşik ger-çek veya tüzel kişiler adına açılan döviz tevdiat hesaplarından ihracatçının hesabına transfer edilen bedellerin bankalarca ihracat bedeli olarak kabulü mümkündür. Yurt dışında yerleşik kişiler adına açılan döviz tevdiat hesaplarına, Türkiye'deki ithalatçı firmaca ödenen ithalat bedelinin, hesap sahibince verilen vekâletname çerçevesinde Türkiye'deki ithalatçı firma veya üçüncü kişilerce ihracat bedelinin kabulünde kullanılması mümkün bulunmamaktadır.

-Serbest Bölgelere yapılan ihracatlar bu yeni düzenleme kapsamında iken İran, Libya ve Suriye'ye yapılan ihracatlar bu tebliğin kapsamı dışındadır. Mikro İhracatlara (Elektronik Gümrük Beyannameli-ETGB'li ihracatlar) bu düzenlemenin kuralları uygulanmayacaktır.

-Aşağıdaki ülkelere yapılan ihracatların bedelleri yurtiçine getirilmek zorunda değildir. Ancak ihracatçı firma yine de gelen bedelleri isterse İBKB'ne bağlatabilir.

İhracat Bedelinin Yurda Getirilmesinden İstisna Edilen Ülkeler:

1- Afganistan 2- Angola 3- Belarus 4- Benin 5- Cibuti 6- Etiyopya 7- Fildişi Sahili

8- Filistin 9- Gabon 10- Gana 11- Gine 12- İnan 13- Kamerun 14- Kenya
 15- Kırgızistan 16- Kuzey Kore 17- Küba 18- Liberya 19- Lübnan 20- Mısır 21-Moldova
 22- Nijerya 23- Senegal 24- Somali 25- Sudan 26- Suriye 27- Suudi Arabistan 28- Tacikistan
 29- Tanzanya 30- Venezuela 31- Yemen

-İhracat alacağıın Türkiye'deki bankalara iskonto ettirilmesi halinde; gayri kabili rücu iskonto işleminde İBKB iskonto tarihinde, kabili rücu iskonto işleminde İBKB bankanın muhabetleri nezdindeki hesaplarının alacaklandırıldığı tarihte iskonto edilen bedelin tamamı üzerinden düzenlenir. İhracat alacağıın yurt dışındaki bankalara iskonto ettirilmesi halinde İBKB, en erken senet bedelinin Türkiye'deki bankanın muhabetleri nezdindeki hesaplarına alacak kaydedildiği tarihte, gelen bedel kadar düzenlenir. İBKB üzerine iskonto tutarına ilişkin not konulur.

-Yurt dışına geçici ihracı yapılan malların verilen süre veya ek süre içinde yurda getirilmemesi veya bu süreler içerisinde satılması halinde satış bedelinin süre bitiminden veya kesin satış tarihinden itibaren 90 gün içinde yurda getirilmesi zorunludur. Yurt dışı fuarlarda teşhir edilmek üzere ATA karnesi ile geçici ihracı yapılan ancak fuarda kesin satışı gerçekleştirilen mallara ilişkin fatura tutarının, ihracat bedeli olarak kabulünün yapılması mümkündür.

Tebliğde, ithalatçı veya ihracatçı firmanın infisahi, iflasi, konkordato ilan etmesi; grev, lokavt ve avarya hali; tabii afet, harp ve abluka hali; ihtilaf nedeniyle dava açılması veya tahkime başvurulması hallerinden birinin olması ve bu durumu tevsik eden belgelerle müracaat edilmesi vb. halleri ihracat bedellerinin süresi içinde tahsil edilerek bankalara satılmasına engel olan mücbir sebep halleri olarak belirtilmiştir (Akbiyıklı & Baysal, 2018,1). Mücbir Sebep hali varsa Vergi Daireleri bankalar tarafından kendilerine intikal ettirilen dosyalar için 6'şar aylık ek süreler verebilir.

3. İHRACAT DÖVİZLERİNİN YURTIÇİNE GETİRİLMESİNİN DIŞ TİCARETE GETİRDİĞİ İŞLEM YÜKÜ

NATO'nun 2008 yılından 2018 yılının eylül ayına kadar İhracat bedellerini serbest kullanan ve İhracat dosyalarının kapanması için herhangi bir zaman ayırmayan İhracat firmaları bu değişiklikte beraber bu konuda ya bankasından ya da bünyesinde istihdam ettiği ihracat elemanından destek alacaktır. Bu değişikliğin İhracat firmaları için getirdiği ek yükümlülükleri aşağıdaki gibi maddelemek mümkündür;

a) Öncelikle İhracat Dövizlerinin Yurtiçine getirilmesinin ve belgeye bağlatılmasının sorumluluğu tamamen ihracatçı firmaya aittir. Daha önce serbestçe kullandığı ihracat dövizleri için ayrı ayrı dosya takibi yapacak, fiili İhracat tarihinden itibaren ne kadar döviz gelmişse %40'nın ve 180 günü göz önüne alarak işlem yapacaktır. Çalıştığı banka kendisine dövizleri TL'ye çevirme işlemi ve takipte ne kadar yardımcı olsa da dosya takibi ve yeterli dövizin bozdurulma zorunluluğu ihracatçı yapan (adına gümrük beyannamesi açılan) firmadadır.

İhracatçı firma eğer İhracat dövizleri ihracattan hemen sonra gelirse döviz kuru avantajını gördüğü kurdan İhracat dövizlerini bozdurabilir. Eğer istemezse süre sonuna kadar

dövizlerini tutabilir ve %80'lik kısmı bozdurabilir. İhracat bedeli parça parça gelmişse geldiği zamanda veya süre sonunda bir defada bozdurabilir.

b) İhracat dövizleri en fazla 180.güne kadar bankada tutulacağından %40'ını karşılamak için Türk Lirasına çevrildiğinde bankanın verdiği kur rekabetçi olmayabilir. 180.günden sonraki günlerde kur avantajlıda olsa ihracatçı firmanın dövizleri daha fazla bekletmesi mümkün olmadığından belki de daha düşük kurdan işleme alınacaktır. İhracatın bedelinin serbest kullanıma bırakıldığı dönemde ihracatçı firma dövizleri istediği kadar bekletip istediği bankada veya kurdan bozdurabilirken yeni değişiklik ile ancak 180. güne kadar olan kurlardan ve dövizin geldiği bankada bozdurma zorunluğu ortaya çıkmıştır.

c) TL olarak yapılan İhracat bedellerinin karşılığında TL veya Döviz getirilmesine bu tebliğ kapsamında da izin verilirken döviz olarak faturası kesilen ve beyannamesi açılan ihracatlar için TL olarak tahsilata hala izin verilip verilmediği açık değildir.

d) Süresi içinde kapatılmayan ihracat hesapları aracı bankalarca 5 iş günü içinde muamelenin safhalarını belirtecek şekilde yazılı olarak ilgili Vergi Dairesi Başkanlığına veya Vergi Dairesi Müdürlüğüne ihbar edilir. İlgili Vergi Dairesi Başkanlığınca veya Vergi Dairesi Müdürlüğünce, ihbarı müteakip 10 iş günü içinde ilgililere hesapların kapatılmasını teminen 90 gün süreli ihtarnama gönderilir. Bu süre içinde hesapların kapatılması veya mücbir sebep hallerinin ya da haklı durumun belgelenmesi gereklidir. Bu değişiklik ile hem bankalara hem de vergi dairelerine ilave dosya yükü gelmiş olmakta, diğer işlerin takibi için daha az zaman ayrılmasına sebep olabilmektedir.

e) Mücbir sebeplerin varlığı halinde, mücbir sebebin devamı müddetince altışar aylık dönemler itibarıyla ilgili Vergi Dairesi Başkanlığınca veya Vergi Dairesi Müdürlüğünce ek süre verilir. Mücbir sebep halleri dışında kalan haklı durumların varlığı halinde, hesapların kapatılmasına ilişkin altı aya kadar olan ek süre talepleri, firmaların haklı durumu belirten yazılı beyanına istinaden üçer aylık devreler halinde ilgili Vergi Dairesi Başkanlığınca veya Vergi Dairesi Müdürlüğünce, altı aylık süreden sonraki ek süre talepleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından incelenip sonuçlandırılır.

f) İhracatçı firma müşterisine /ithalatçıya 180 günden daha fazla vade tanıyacaksa bunu mutlaka bir sözleşme ile tespit etmelidir. Alıcı sözleşme yapmak istemezse 180 günden daha uzun vadeli satışlar oldukça zor olacaktır. Alıcının vadeye uymayıp ödeme yapmaması durumunda (mücbir sebep sayılmaz) ihracatçı müeyyide ile karşılaşacaktır. Bu düzenlemenin getirdiği en belirgin yükümlülük veya ihracatta rekabeti zayıflatan etkisi ise vadenin otomatik olarak 180 gün ile sınırlandırıldığı, ilave süre için mutlaka sözleşme şartı getirildiği, sözleşme bitiminde en geç 90 gün içinde alıcının bedeli ödemek zorunda kalmasıdır.

g) Türkiye ihracatında kullanılan ödeme şekillerinin yapısına bakıldığında vade yapısı çoğu zaman belli ve kesin belgeye bağlanmış olmayan, alıcının ödeme şartlarını belirlediği ödeme şekli olan Mal Mukabilinin ilk sırada geldiği aşağıdaki grafikten anlaşılabilir. Mal mukabili ödeme şeklinde ödeme parçalar halinde yapılırken zaman zaman 180 günü bile geçmesi mümkündür. İhracattaki yoğun rekabetten dolayı bazı güçlü alıcılar vadeyi belgeli veya belgesiz bazen oldukça uzun belirlemede, bunu kabul eden imalatçı veya ihracatçı ile çalışmayı seçmektedir. Türkiye'nin ürettiği ürünlerin yapısı itibarıyla kolay ikame edilebilir

ürünler olmasından dolayı ödeme şekli belirlenirken oldukça taviz verilmesi söz konusu olmaktadır.

Tablo 1: Türkiye İhracatında Kullanılan Ödeme Şekillerinin Dağılımı 2014-2018

Ödeme Şekilleri	2014	2015	2016	2017	2018
Mal Mukabili	102.834	94.970	94.866	99.707	111.965
Genel İçindeki Payı	% 65.3	% 66.0	% 66.6	% 63.5	% 66.7
Vesaik Mukabili	24.229	21.415	20.611	21.508	22.460
Genel İçindeki Payı	% 15.4	% 14.9	% 14.5	% 13.7	% 13.4
Peşin Ödeme	14.929	13.947	15.531	21.207	17.536
Genel İçindeki Payı	% 9.5	% 9.7	% 10.9	% 13.5	% 10.4
Akreditif	11.240	9.694	8.156	9.551	10.407
Genel İçindeki Payı	% 7.1	% 6.7	% 5.7	% 6.1	% 6.2
Vadeli Akreditif	2.449	2.104	1.648	1.838	2.530
Genel İçindeki Payı	% 1.6	% 1.5	% 1.2	% 1.2	% 1.5
Bedelsiz	1.601	1.414	1.424	2.330	1.644
Genel İçindeki Payı	% 1.0	% 1.0	% 1.0	% 1.5	% 1.0
Özel Takas	19	7	4	1	4
Genel İçindeki Payı	% 0.0	% 0.0	% 0.0	% 0.0	% 0.0
Diğer	287	288	293	851	1.374
Genel İçindeki Payı	% 0.2	% 0.2	% 0.2	% 0.5	% 0.8
Genel Toplam	157.610	143.839	142.532	156.993	167.921

Kaynak: Ödeme Şekillerine Göre Dış Ticaret (2018), <http://risk.gtb.gov.tr/data/572b3a8a1a79f50cd8a22b1a/15ödeme%20Sekillerine%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf>

Söz konusu olan 32 sayılı kararla ilgili düzenleme ihracatçının ihraç bedeli döviz serbestçe kullanma olanağını elinden almakta ve bu dövizin yurda getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Verilen mesaj çok açıktır . Ülke olarak dövize çok ihtiyacımız var, bu nedenle kambiyo mevzuatında on yıl önceye dönmeyi kabullendik , hatta buna mecbur kalmış olduk (Aktaş, 2018, 1).

4. ZAMANINDA YURTIÇİNE GETİRİLMİYEN DÖVİZLER İÇİN UYGULANACAK MÜEYYİDE

Bu yeni düzenlemede çok açık olmasa da işlemlerin sonucuna giden aşamalar takip edildiğinde ceza veya müeyyide uygulanmasına kaynaklık edecek tek düzenlemenin Türk Parasını Kıymetini Koruma Kanunu (TPKK) olduğu görülmektedir.

1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanununun 3 üncü maddesine göre, her türlü mal, kıymet, hizmet ve sermaye ithal ve ihraç edenler veya bu işlere aracılık edenlerden bu işlemlerinden doğan alacaklarını tayin edilen süreler içinde yurda getirmeyenler, yurda getirmekle yükümlü oldukları kıymetlerin rayiç bedelinin % 5'i kadar idarî para cezasıyla cezalandırılırlar. İdarî para cezasına ilişkin karar kesinleşinceye kadar alacaklarını yurda getirenlere, anılan Kanun'un birinci fıkra hükmüne göre (3.000 TL'den 25.000 TL'ye kadar idarî para cezası) idarî para cezası verilir. Ancak, verilecek idarî para cezası yurda getirilmesi gereken

paranın %2,5'undan fazla olamaz. Diğer taraftan, ithalat, ihracat ve diğer kambiyo işlemlerinde döviz veya Türk Parası kaçırmak kastıyla muvazaalı işlemlerde bulunanlar, yurda getirmekle yükümlü oldukları veya kaçırdıkları kıymetlerin rayiç bedeli kadar idarî para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu fiilin teşebbüs aşamasında kalması halinde verilecek ceza yarı oranında indirilir (TPKK Kanunu, 2019,5).

-İhracat bedellerin süresi içinde yurtiçine getirilmesinden ihracatçı sorumlu olup aracı bankalar izlemekle ve ilgili mercilere bildirmekle yükümlüdür. 180 günde sonunda ihracat bedelleri aracı bankaya getirilememişse bankaların 5 günlük ihbar süresi içinde getirilmesi durumunda ihbar yapılmayıp yine ihracat dosyası bankada kapatılır, ihbardan sonra döviz gelirse ihbarın yapıldığı ilgili vergi dairesi ihracat dosyasını kapatır. Döviz getirme süresini, 180 gün normal süre + 5 gün aracı bankanın ihbar süresi + 10 gün vergi dairesi firmayı uyarması - gerekirse 90 günlük ek süre vermesi, bakanlığa bildirmesi süresi şeklinde özetlemek mümkündür. Mücbir sebep veya haklı durumların olması durumunda vergi dairesi 6 şar aylık ek süre verebilir. Mücbir sebep halleri devam ederse bakanlı dosyayı ele alıp kapatabilir.

Kambiyo Mevzuatı açısından Mücbir Sebep Halleri olarak kabul edilen durumlar;

a) İthalatçı veya ihracatçı firmanın infisahı (sona ermesi), iflası, konkordato ilan etmesi veya faaliyetlerini daimî olarak tatil etmesi, firma hakkında iflasın ertelenmesi kararı verilmesi, şahıs firmalarında firma sahibinin ölümü,

b) Grev, lokavt ve avarya hali,

c) İhracatçı veya ithalatçı memleket resmi makamlarının karar ve işlemleri ya da muhabir bankaların muameleleri dolayısıyla hesapların kapatılmasının imkânsız hale gelmesi,

ç) Tabii afet, harp ve abluka hali,

d) Malların kaybı, hasara uğraması veya imha edilmesi,

e) İhtilaf nedeniyle dava açılması veya tahkime başvurulması,

Mücbir sebep hallerinin belgelendirilmesi;

(a) ve (e) halinin yetkili mercilerden, (b) ve (ç) halinin, ithalatçının bulunduğu memleketin resmi makamlarından veya mahalli odaca tasdik edilmiş olmak kaydıyla alıcı veya ithalatçı firmadan (harp ve abluka hali hariç), (c) halinin resmi makamlarımızdan, ithalatçının bulunduğu memleketin resmi makamlarından veya muhabir bankalardan, (d) halinin ise sigorta şirketlerinden, uluslararası gözetim şirketlerinden veya ilgili ülke resmi makamlarından alınmış belgelerle tevsik edilmesi şarttır.

Mücbir sebep halleri ile ilgili olarak yurtdışından temin edilecek belgelerin dış temsilciliklerimizce veya Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı çerçevesinde hazırlanan Yabancı Resmî Belgelerin Tasdik Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre onaylanmış olması gerekir.

Mücbir sebep halleri dışında kalan, ancak bedel getirme süreleri içerisinde ihracat bedelinin yurda getirilmesine engel olan ve resmi kayıtlarla tevsik edilebilen durumlar Vergi Dairesi Başkanlıkları veya Vergi Dairesi Müdürlüklerince haklı durum olarak değerlendirilebilir.

-15.000 U ABD dolarına kadar aracı banka, 15.000 - 100.000 ABD doları arası (toplam ihracatın %10'nunu aşmayacak) ise aracı banka veya 90 günlük ek sürelerde vergi dairesi tarafından, 200.000 ABD doları ve eşiti dövizde mücbir sebep hali olması durumunda ilgili vergi dairesi tarafından terkin (silme) yoluyla ihracat dosyası kapatılır.

Hizmet ihracatı, transit ticaret, Türkiye'de ikamet etmeyenlere özel fatura ile yapılan satış, Türkiye'de ikamet etmeyenlere KDV hesaplanarak yapılan satış, mikro ihracat (ETGB'li ihracat) ve serbest bölge işlem formu kapsamında gerçekleştirilen 5.000,- ABD doları veya karşılığı döviz ya da Türk lirasını geçmeyen tutardaki ihracat işlemlerinde bedellerin tamamı; yukarıdaki madde A.1.'de yer alan ülkelere yapılan ihracat işlemlerinde ise bedellerin yüzde ellisinin tasarrufu serbesttir.

İhracat bedelleri 180 günlük döviz getirme süresi içerisinde kalmak şartıyla ithalat bedeli için mahsup işlemi kullanılabilir. Gemi ve Uçak alımında yurtdışı kredi ödemelerinde kullanılan ihracat bedelleri için kredi ödemesini alan bankadan bir yazı alınması gerekir. İhracatçı firmanın da yurtdışı iştiraklerinin sermaye artırımını için ihracat bedelleri kullanılabilir.

İhracat bedeli zamanında yurtiçine getirilen ihracatların kambiyo dosyası ilgili aracı bankaya yapılan ihracatın Gümrük Beyanname bilgisi verilerek, havale başka bir bankaya gelmişse düzenlenen İBKB ile aracı bankaya başvurularak kapama işlemi yapılır. Talep edilmesi durumunda satış faturası ile indirim ve mahsup konusu belgeler de aracı bankaya ibraz edilir.

5. DÖVİZ GETİRME ZORUNLULUĞUNUN MUHASEBE İŞLEMLERİ VE KAYITLARI AÇISINDAN GETİRDİĞİ FARKLILIKLAR VE FİNANSAL BİLGİ ÜRETİLEREK İŞLETME YÖNETİMİNE SUNULMASI

1- Yabancı Para cinsinden İhracat Bedelinin en geç 180 gün içinde banka kanalı ile Yurtiçine getirilmesi ve TL.'ye çevrilmesi

----- / / -----

102- BANKALAR HS

102.02 Yabancı Para Mevduat Hs.

120- ALICILAR HS

120.02 Yurt dışı Alıcılar

----- / / -----

----- / / -----

100- KASA HS.

100.01 TL Kasası

102- BANKALAR HS.

102.01 TL. Mevduat

102- BANKALAR HS

102.02 Yabancı Para Mevduat Hs.

----- / / -----

2- İhracat Bedelinin tamamının TL olarak ya da yabancı para olarak yurt içine getirilmesi ve serbestçe döviz olarak ya da TL olarak kullanılabilir olması

----- / / -----

100- KASA HS.

100.01 TL Kasası

100.02 Yabancı Paralar Kasası

102- BANKALAR HS

102.01 TL Mevduat

102.02 Yabancı Para Mevduat Hs.

120- ALICILAR HS

120.02 Yurt dışı Alıcılar

----- / / -----

3- İhracat bedelinin tamamının ithalat bedeli olarak kullanılarak mahsup işlemi yapılması

----- / / -----

320-SATICILAR HS

320.02 Yurtdışı Satıcılar

120- ALICILAR HS

120.02 Yurtdışı Alıcılar

----- / / -----

4- Zamanında Yurtiçine getirilmeyen İhracat Dövizleri için Müeyyide-Ceza uygulandığı takdirde nakden ya da banka hesaplarından ödemede , aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılabilir.

4.1- İhracatın yapıldığı Hesap dönemi içinde Müeyyide uygulandığı durumda;

4.1.1- İhraç edilen , üretilmiş mamul ise;

----- / / -----

620- SATILAN MAMULLER MALİYETİ HS

100- KASA HS

102-BANKALAR HS

----- / / -----

4.1.2-İhraç edilen ürün , herhangi bir değişikliğe tabi olmadan hazır olarak ihraç edilmek amacıyla alınan ve ihraç edilen ürün ise;

----- / / -----

621- SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ HS

100- KASA HS

102-BANKALAR HS

----- / / -----

4.1.3 - İhraç edilen, hizmet ise;

----- / / -----

622- SATILAN HİZMET MALİYETİ HS

100- KASA HS

102-BANKALAR HS

----- / / -----

4.2 - İhracatın yapıldığı Hesap dönemi dışında Müeyyide uygulandığı durumda;

----- / / -----

689- DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR HS

100- KASA HS

102-BANKALAR HS

----- / / -----

5- Zamanında Yurtiçine getirilmeyen İhracat Dövizleri için Müeyyide uygulanarak ihracatçı işletmenin karşı karşıya kaldığı müeyyide tutarları , İşletmecilik bilimi açısından gider olarak kabul edilir fakat Türk Vergi Kanunları açısından ise, Vergi Matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmeyip Kanunen Kabul Edilmeyen Gider olarak dikkate alınması gerektirir.

İhracatçı işletmeler söz konusu müeyyide tutarlarını muhasebe kayıtlarında Gider hesaplarında izleyerek Dönem Kar Zararının tespitinde gider unsuru olarak kabul ederek Ticari Karlarını hesaplarlar.

Vergi Matrahlarının tespitinde ise söz konusu müeyyide tutarlarını Kanunen kabul edilmeyen gider olarak Vergi Matrahlarına ilave ederek Mali Karlarını hesaplayarak vergiye tabi tutarlar.

6- İhracatçı işletmenin yönetiminin, yönetim kararlarında kullanacağı bilgilerin; ihtiyaca uygun, gerçeğe uygun sunum olarak temel niteliksel özelliklere sahip ve destekleyici niteliksel özellikler olan karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında, anlaşılabilir, olması için ayrı ayrı yaptığı her ihracatının karlılık analizi, maliyet analizi, finans analizi, pazarlama stratejisi, rekabet gücü, hukuki ve politik konular vb. nedenlerle hem muhasebe kayıtları ve hem de işletmenin diğer departmanlarının faaliyet etkinliğinin ölçülebilmesi açısından her ihracat dosyasının ayrı ayrı detaylı takibi yapılmalıdır. Çünkü her ihracat dosyasının fiili ihracat tarihleri ve sözleşmelerinin birbirinden farklı olabilmesi nedeniyle ihracat bedellerinin % 80'nin 180 gün içinde yurt içine getirilmesinin takibi ihracatçı işletmenin müeyyide ile karşı karşıya kalmaması için çok önemli olmaktadır.

6. SONUÇ

İhracat Bedellerinin yurtiçine getirilmesi için 32 sayılı kararda 2018 yılında yapılan değişiklik ülkemizde yaşanan döviz krizine katkı sağlamış olmasının yanında ihracatçılara kambiyo dosyası takibi zorunluluğu getirmiştir. 32 sayılı kararda ilk yapılan değişiklikte getirilen dövizlerin %80'nin bozdurulmak zorunda iken son değişiklik ile getirilen ihracat bedellerinin önce İhracat Bedeli Kabul Belgesi (İBKB)'ne bağlatılması eğer bedeller bankadan çekilecekse %40'nin bozdurulması gerekmektedir. Aracı bankalar ihracat bedellerinin %40'nü TCMB'ne satmak zorunda olduğunda ihracatçı firmanın da dövizleri kullanmak istemesi durumunda ancak %60'nü döviz olarak %40'nü ise TL'ye çevirerek kullanabilecektir. 2008 yılında ihracat ve transit ticaret bedelleri firmalarına serbest kullanıma bırakılması ise kambiyo işlemlerinde bürokrasiden kurtulan ihracatçı veya aracı firmalar yeniden kambiyo dosyası takibine başlamışlar. Bu durum ihracat bedellerinin yakından takip edilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akbiyıklı, Cansu. & Baysal, Pelin.(2018), <https://gun.av.tr/tr/ihracat-bedellerini-turkiyeye-getirme-yukumlulugu/>
- Apak, Talha. (2018) İhracat Bedellerinin Yurda Getirilmesi Serbest Bırakıldı, <http://www.alomaliye.com/author/talha-apak/>.
- Aktaş, Alaattin.(2018), <https://www.dunya.com/kose-yazisi/ihracatta-doviz-getirme-zorunlulugu-ise-yarar-mi/426821>.
- Demirel, Barış. (2019), İhracat Bedellerinin Türkiye'ye Getirilmesi Zorunluluğuna İlişkin Sorular – Cevaplar, <https://www.verginet.net/dtt/1/ihracat-Bedellerinin-Turkiyeye-Getirilmesi-Zorunlulugu.aspx>.
- Ödeme Şekillerine Göre Dış Ticaret (2018), <http://risk.gtb.gov.tr/data/572b3a8a1a79f50cd8a22b1a/15ödeme%20Sekillerine%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf>
- İhracat Genelgesi (2018), <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e90670f7-fc2e-453c-acd3-88098334b484/%C4%B0hracat+Genelgesi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPAC E-e90670f7-fc2e-453c-acd3-88098334b484-mGMoV9Z>.
- Türk Parasını Kıymetini Koruma hakkında 32 sayılı Karara İlişkin Tebliğ (İhracat Bedelleri hakkında), Tebliğ No : 2018-32 / 48.
- 04/09/2018 Tarihli ve 30525 sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara İlişkin Tebliğ
- 31.12.2019 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair 2019-32/56 Sayılı Tebliğ